

խառնաձուլութեանը, թէ Նիգիլայի ծովապետ Բերգը իրենու պիտի երթար: Այս պատճառաւ յիշեալ պաշտօնատարը, որ երկար ժամանակ հաւատարմութեամբ ծառայեց իւր տէրութեանը, պարտաւորեցաւ հրաժարիլ իւր պաշտօնէն:

— Եւ ինչպէս թերթիւնիս աւետեցինք հասարակութեանը՝ Տիւղեան վեմամբայլ կարապետ չէլ պիտի Պէյու թեան տիրոջ շնորհակալութեամբ տալու Սուլթանէն: Այս բարձր աստիճանը շնորհաւորելու համար ամենապատիւ տէր Յակոբ սրբազան Պատրիարքը իւր կողմանէ երկու ծայրաւ գոյն վարդապետ՝ այսինքն Պատրիարքի առժամաւ նակեայ փոխանորդ շնորհապալ Վեորդ վարդապետը եւ շարժանապատիւ Վերիգոր վարդապետը յուղարկեց յատկապէս ի Վուրուչէշմէ յայցեւորութիւն յիշեալ վեմամբայլ հայկազուն պէյինն, որ իւր սովորական մարդասիրութեամբը եւ ազնիւ քաղաքավարութեամբը ընդունեցաւ զանոնք:

— Եւ ինչպիսի կառավարութեան արտաքին գործոց եւ առեւտրոյ պաշտօնեայ վեմամբայլ Վերիգոր պէյը՝ ընկերութեամբ մեծապատիւ Լորամեան Վեորդ ամիրային որ յիշեալ կառավարութեան տեղանաւորն է ի Կոստանդնուպօլիս, յունվարի 30ին այցելութեան գնաց ամենապատիւ տէր Յակոբ սրբազան Պատրիարքին, որ արժանաւոր յարգութեամբ ընկալաւ զյիշեալ Պէյը:

Նոնք որ պատիւ ունեցան տեսնուելու վեմամբայլ Վերիգոր պէյին հետ, ամէնքն ալ կը հաւանաւորեան գովելու անոր ազգասիրութիւնը, քաղաքական տաղանդները եւ մարդասէր բնաւորութիւնը:

— Եւ ինչպէս յորեքշաբթի շաբաթ հրկիզութիւն մը պատահեցաւ ի Վուրուչէշմէ, եւ թէ պէտ իսկոյն շատ օգնութիւններ հասան, բայց եւ այնպէս հինգ մեծ ծովեղբերայ տներ այրեցան որոց երկուքը հրէի եւ երեքը հայու էին:

— Եւ ինչպէս հրէի մըն ալ ամսոյս 4ին շաբաթ իւրիկունը պատահեցաւ ի Կոստանդնուպօլիս Սուլթան Վահանի մղկութիւն մօտերը՝ Բէթըր քաղաքում թաղը, ուր տեղեկներ տուն միայն այրեցաւ եւ 2 տուն ալ փլուզին կրակը զսպելու համար:

— Եւ ինչպէս մը ամսին որ երկու հազարի չափ նաւատի հասան Լեզիպոսէն ի Կոստանդնուպօլիս ըստ խնդրոյ Բարձրագոյն Իրան: Այս նաւաղներն հարկաւոր չըլլալով առայժմ, թաղաւորական հրամանաւ մեկնեցան անցեալները իրենց հայրենիքը երթալու Լեզիպոսի երկու ֆուէ կաթով՝ Նաֆէի Պաշէի, եւ Երէֆ Սեւան անուն:

— Զընեական գրօշակաւ նաւ մը, որ ցորին բեռնաւորեալ Սե Գոլէն կուգար Պալմաւտ երթալու, Զերեքէի մօտ խորտակուեցաւ այս օրերս: Իսկ նաւաղները քոլորն ալ ազատեցան:

— Եւ ինչպիսի Սիւսեալ նահանգաց նոր դեսպան վեմամբայլ միտոր Սարճ իւր գերդաստաւ

նաւը ամսոյս 11ին հասաւ ի Կոստանդնուպօլիս շոգեշարժ ֆուէ կաթով մը Սիւսիէի անուն:

— Եւ ինչպէս արհեստ անցնելու ժամանակը Սիւսիէի շոգեշարժ ողջունեց զմայրաքաղաքը 21 թնդանթարձակելով: Այս ողջունին փոխարէն՝ օսմանեան ֆուէ կաթով մը, որ նաւահանգիստը խարխաւած էր, սովորական թնդանթարձակելը արձակեց, երբոր վեմամբայլ միտոր Սարճ ցամաքը կը ըլլէր:

— Եւ ինչպէս գերազանց վեմամբայլ մօտիւ Վերիգոր ամսոյս 11ին արտաքին գործոց պաշտօնէին հետ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ:

— Եւ ինչպէս Նիկիտիսի, որ Կալադի մէջ պատուաւոր վաճառական է, Վերիգոր հիւպատոսի փոխանորդ անուանեցաւ յիշեալ քաղաքը:

— Եւ ինչպէս թեան շոգեշարժ թափէի Պաշէի անուն, որ փետրվարի 1ին մեկնեցաւ ասկէց Եւրոպայի Զուրաբարցի եւ Բոլորիսի փոխտաւանները համար, ամսոյս 8ին վերադարձաւ ի Կոստանդնուպօլիս, ուր ամենին չարտաւորով շարունակեց իւր ճանապարհորդութիւնը կէմէք երթալու: Այս տեղ ցամաքը հոնեց իւր հետը բերած 35 փախտակները, որոնք անմիջապէս Պրուսա գաղին: Բանի մը օր այս քաղաքս մնալէն ետեւ, բրիտանեայ փախտակները Կուտինա պիտի յուղարկուին. իսկ անոնք որ Սահմանական կրօնը ընդունած են, Զալէպ պիտի երթան:

— Եւ ինչպէս Բեդրեպուրէն հասած նամակները կը ծառայեն, թէ վեմամբայլ Պուսա եւ ֆէնտին փետրվարի 15ին պիտի մեկնեն յիշեալ մայրաքաղաքէն Պուրէշ երթալու համար:

— Եւ ինչպէս կը ըլլէր, թէ յիշեալ մայրաքաղաքը գտնուած Ռուսաց զօրքէն 4000 հոգի մօտերս պիտի մեկնին Պետրապոլս երթալու:

— Եւ ինչպէս որական հիւանդանոցին գլխաւոր բժիշկ Ռէշիտ պէյը ամսոյս 8ին չորեքշաբթի օրը սպաննեց իւր կինը, եւ ոստիկանութեւ կողմանէ եղած ըննութիւններէն կերեւի, թէ խեղագրութեան հանգիստէր է յիշեալ դժբաղդ անձը:

— Եւ ինչպէս հրէի մը պատահեցաւ Վաղարշապատի բլուրին գլուխը, եւ միայն այն տունը այրեցաւ ուր որ կրակը պատահեց էր սակայն երկու հոգի փրատակաց տակը մնալով մեռան:

ԱՍՈՐԻՔ. Պէյու թ. 4 ֆետրվարի: Զանգուտութիւնը կը շարունակուի վեմամբայլ ընդհանուր կառավարչին խոհեմ եւ աշխուրջ հոգատարութեամբը: Եւ ինչպէս շաբթու ահագին փոխարիկ եւ ալէկօ ծովի մը պատահեցաւ, որ մեծամեծ փնաւներ պատճառեց: Գրեթէ ամէն նաւերը որ նաւահանգիստը խարխաւած էին, խարխաւանք կորեցին, եւ քանի մը նաւ եւս գէպ ի ծովեղբերը մղուեցան, բայց բարեբաղդութեամբ աւազուտ

տեղուանք էին: Սարտենիայի նաւ մը անցեալ ամսոյն 20ին գիշերը ծովեղբերը ժայռի մը վրայ իյնալով խորտակուեցաւ, եւ միայն նաւապետը եւ մէկ նաւաղն մը ազատեցաւ. իսկ միւսները դժբաղդաբար խղճուեցան: Եւ Վայիֆա երկու գաղղիացի եւ երեք անգղիացի նաւեր, որոնք յիշեալ նաւահանգիստը ապրանք կրէնաւորէին, դէպ ի ցամաքը մղուեցան այս ալէկօնութեան:

Բանի մը օր շարունակ սաստիկ ձիւն եկաւ լեռները, եւ ճանապարհները գրեթէ ամէնքն ալ անցք չունին, ուստի ներքին կողման թղթաւ տարները չեկան, որոցմէ մէկ բանին եւս ի ճանապարհին ձիւնեկուն մէջ թաղուեց եւ կրօն:

Պէյու թի Վաղարշապատի ընդհանուր հիւպատոսարանին թարգման պարոն Սարոն Նաքքաշ ուսուցիչական անձը, նմանապէս իւր եղբայրը յարգի պարոն Նիգիլայ, որ մաքառաւան առաջին գրող իրեն գեղեցիկ գիտաւորութիւն մը ունեցան թէատրո մը հաստատել քաղաքիս մէջ արպերէն լեզուաւ, եւ իրենց այս գաղափարը խիստ յաջողութեամբ ի գործ դրին: Յարգոյ պարոն Նաքքաշ ի սկզբան իւր տունը կատակերգութիւն մը խաղցուց զոր ինքը շարադրած էր: Այս թատրոնական խաղարկութեան մէջ գլխաւոր դերասանները ինքն եւ իւր եղբայրն էին, եւ մեծապէս գոհ ըլլին բոլոր ներկայ գտնուողները: Եւ յիշեալ երկու եղբայրք բարեսէր ազնիւ քանքը եւ յաջողութիւնը անտարակոյս գովութեան եւ քաջալերութեամբ արժանի է, ըստորում կարող է զան հաստատելու այսպիսի պատուական թէատրո մը արաբացի լեզուաւ, որ ակնունիմը թէ օր ըստ օրէ եւս առաւել պիտի կատարելագործուի ըստ ամենայն մասին:

ՅՈՊՊԵ. 3 ֆետրվարի: Սեր յարգոյ թղթակիցը հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ մեզ:

«Սինչ ունիմ ճանաչանել ձեզ զքաղաքական գործոց, որ ընդհանրապէս ի բարեկարգութեւ գտանին. եւ հաստատութիւնն վայելէ ի մեծի անգործութեան՝ աշխուրջ խնամով կառավարութեան տեղոյս: Սրտիս թիւն հնձոց կողմանցս, ողորմութեամբն Մատու ծոյ, յայժմ բարեգուշակ երեւի. քանզի անձեւաց առատութիւնն յուսադիր առնէ զնակիւն, թէ առաջակոյ ամս առաւել քան զանցեալն առատ պողպատ լինելոց է: Ուստի ամենայն բարիք ամբարեալք ի գիւղօրէս գան զեղանին ի նաւահանգիստ մեր. ուր զօրհանապաղ հասանեն բեռները ցորենոյ, գարւոյ եւ կորեկի (տարը), որպէս յաւուրս ամսաբայնոյ, եւ թէպէտ բաղմանցան գնօղք յայլեայլ կողմանց, բայց եւ այնպէս միշտ պատրաստ գտանին վաճառք ընդեղինաց, որոց արժէքն եւս անփոփոխ եւ հաստատուն մնան: Օտրմանալի է ապրէն տեսանել, զի յայս ձմերային սաստիկ է»

Վեմ կաթով՝ հազար ոսկի,
Թրալալալա, հազար ոսկի,
Թրալալալա, հազար լիւրէ:

S — Եւ ինչպէս իւրմեցինք, եղբայր, կ'օգտէ:

Եւ ինչպէս՝ 2է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ, կէց ցէ,
Սիւրուն գինի,
Եւ ինչպէս՝ 4է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ,
Հազար ոսկի,
Հազար լիւրէ:

Թրա, Թրալալա, հազար լիւրէ,
Եւ ինչպէս չունի եւ անգին է:

Թ — Եւ ինչպէս, գինի մըն ալ,
Եւ ինչպէս՝ 2է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ,
Սիւրուն գինի, չիւր գինի,
Սիւրուն գինի եւս, քաջ մեկու՝ ալ,
Եւ ինչպէս՝ 4է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ:

Բաշէնք, քաշէնք, ուրախանանք,
Սիւրուն գինի, քաշէնք, տաքանանք,
Սիւրուն գինի եւս գինի բերուի,
Գինին շատ լաւ, բայց գինը թանկ:

Ուր է գինին, մեկու՝ ալ բերեն,
Բաշէնք, քաշէնք, ուրախանանք,
Սիւրուն գինի, քաշէնք, տաքանանք,
Սիւրուն գինի եւս գինի բերեն:

Պատրիարք, շուտով, մաքուր գտնակ,
Սարճ իւր գերդաստաւ,
Սարճ իւր գերդաստաւ,
Սարճ իւր գերդաստաւ:

Եւ ինչպէս՝ 2է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ,
Սիւրուն գինի, չիւր գինի,
Սիւրուն գինի եւս, քաջ մեկու՝ ալ,
Եւ ինչպէս՝ 4է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ:

S — Թրալալալա, ինչ լաւ գինի,
Սիւրուն գինի, քաշէնք, տաքանանք,
Սիւրուն գինի եւս գինի բերուի,
Գինին շատ լաւ, բայց գինը թանկ:

Թ — Թրալալալա, կէր քիւմ՝ ալ ձուկ,
Սիւրուն գինի, չիւր գինի,
Սիւրուն գինի եւս, քաջ մեկու՝ ալ,
Եւ ինչպէս՝ 4է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ:

Սիւրուն գինի, չիւր գինի,
Սիւրուն գինի եւս, քաջ մեկու՝ ալ,
Եւ ինչպէս՝ 4է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ:

Սիւրուն գինի, չիւր գինի,
Սիւրուն գինի եւս, քաջ մեկու՝ ալ,
Եւ ինչպէս՝ 4է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ:

S — Բարեմաղթէ

Թ — Եւ ինչպէս, գինի մըն ալ,
Եւ ինչպէս՝ 2է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ,
Սիւրուն գինի, չիւր գինի,
Սիւրուն գինի եւս, քաջ մեկու՝ ալ,
Եւ ինչպէս՝ 4է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ:

Թրալալալա, ինչ լաւ գինի,
Սիւրուն գինի, քաշէնք, տաքանանք,
Սիւրուն գինի եւս գինի բերուի,
Գինին շատ լաւ, բայց գինը թանկ:

Թ — Թրալալալա, կէր քիւմ՝ ալ ձուկ,
Սիւրուն գինի, չիւր գինի,
Սիւրուն գինի եւս, քաջ մեկու՝ ալ,
Եւ ինչպէս՝ 4է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ:

Սիւրուն գինի, չիւր գինի,
Սիւրուն գինի եւս, քաջ մեկու՝ ալ,
Եւ ինչպէս՝ 4է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ:

Սիւրուն գինի, չիւր գինի,
Սիւրուն գինի եւս, քաջ մեկու՝ ալ,
Եւ ինչպէս՝ 4է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ:

Սիւրուն գինի, չիւր գինի,
Սիւրուն գինի եւս, քաջ մեկու՝ ալ,
Եւ ինչպէս՝ 4է, կէց, կէց, կէց, կէց ցէ:

զանազան զոր ամենայն մասնին ի բազմաբնակ
մութիւնը ուղարկուց. որք բարձեալ բերեն զգոր
եան, զգարի և զձեռն ի յայն հեղանիւթն առատ
է յոյժ. և մինչև ցայժմ գրեթէ վասն յիսուն
հազար ծառայող սակարկութիւն արարին տեղացիք
ընդ լըրտպայի վաճառականս. թող զմեծ գու
մարն ձիթոյ որ ի գործ ածի ի գործարանս օճա
ւի. Յայտնի է ձեռք զի մի ծառ ձեռն կըռէ
15 կամ 15½ հոկայ :

«Յաւարի սրտիւ ծանուցանեմք զի սաստիկ ա
լէ կոծու թիւնք անցելոյ ամսոյն մեծամեծ վնասս
պատճառեցին ի ծովեղբայր Վորեայ. ուր բա
զում նաւք խորտակեցան. յորոց ոմանք բեռնա
ւորեալք ընդ եղինոր, և ոմանք դատարկք : Ստ
ի Յայտնի ևս անգլիացի մեծ նաւ մի մեղացաւ ի
ցամաք, որ նոր սկսեալ էր բեռնաւորել զգոր
եան : Վրդարեւ ի բազում ամաց հետէ սոսկապի
սաստիկ ալէ կոծու թիւնք և անձրեաց առատու
թիւն ոչ էին պատահեալ ի կողմնս մեր :

«Հարանոց բարձրագոյն Սարխան արքա
յազուն իշխանուհին յոկիզն անցելոյ ամսոյն է
հաս ի Յայպէ եգիպտական շոգենաւու միով, և
յետ սպասելոյ զաւուրս հինգ մասն սահմանեալ
զգուշութեամբ մարտնոցի, եւ յարուստեմ. ուստի
շարունակելոյ է, ասեն, զճանապարհորդութիւն
իւր ի ջրագայի ի կողմնս Վորեայ» :

ԱՐՏԱՆԻ ԿԱՐԻՔ

ՊԱՐՏԱՆԱՆ. Թէհրան, 19 Դեկտեմբեր 1849.

Եւս օրերս Պոխարային հասան ի թէհրան
երկու դեսպանք. որոց մէկին անունն է Հէյն հաճի
Վստուրաշ Էֆենդի, որ օսմանեան տէրութեան
կողմնէ անցեալ օրի Պոխար գնաց ուր իւր
պաշտօնը կատարելով իր գործունայ այժմ. իսկ միւսն
որուն անունն է Սալաւաթ Սէֆէմէտ, Պո
խարայի Վստուրաշի կողմնէ յատուկ դեսպանութե
պաշտօնիւ կատարելու պօքիս կերթայ : Եւս եր
կու պաշտօնատարները ձմեռան պատճառաւ
Պաղատաի ճանապարհաւ պիտի մեկնին. և կըսուի
թէ Պոխարայի դեսպանը մեծագին ընծաներ
կըտանի օգոստոսիս Վստուրաշ Սէֆէմէտ Վստուրաշ :

Պարսկաստանի քանի մը քաղաքացի մէջ խառ
վութիւնը գեղաւորութեամբ կրտիւն միշտ. որ
պիտի են Վստուրաշ, Հէրազ և այլն. նմանապէս
խորատանի սպասարարութիւնն կըշարունակուի :
Եւս ձախորդ դիպուածոց պատճառաւ տուեալ
ըր գրեթէ բոլորովին դադարած է. և տէրութե
տուրքն ալ խիստ դժուարութեամբ կըվճարուին :

«Շուշուրեղեղեղին և Վորեայի հասած
լուրերը յաջողեն. քանզի այս կողմանց ապըս
տամբութիւնը օրըտօրէ զսպաւեւութեամբ է քա
ջութեամբ և խոհեմ կառավարութեամբ հայազգի
սպարապետ մեծամարտ Սոլթան Սանին ի նախ
ընթաց, որուն Պարսիկք Սաֆի Էֆէնդի անուն
կուտան. որ նետ տէրութեան ըսելէ. նմանա
պէս մեծամարտ Նիհադեղի Սան և Նարինան
Սան զօրապետաց քաջութեամբ : Եւս զօրաւոր
սպասարարները, որ Վստուրաշ ըստած ցեղն է,
մինչև ցայսօր ոչ որ կարողացաւ զսպելու. իսկ
այժմ յիշեալ հայկազուն քաջ իշխանաց զինուո
րական կարգադրութիւններով այս վայրերի եր
կիրները ըստ մեծի մասին հանգստութեան մէջ
են. և սպասարարաց գլխաւորներէն տասնեմէկ
հոգի ձեռք ձգելով թէհրան յուղարկեցին այս
օրերս. ուրտեղ վեհապառ Շահին հրամանաւ
անմիջապէս իրաւեցին զանոնք : Եւս օրինակ հա
ւատարմութեանց թիւնք և երեւելի քաջագոր
ծութեանց փախարէն Պարսից օգոստոսիս Շահը
հաճեցաւ պատուել զյիշեալ հայազգի զօրապետ
ները՝ շուրք և իրիւթներ յուղարկելով անոնց :

«Չարմանալին այս է որ, Պարսից տէրութեան
կանանները չեն ներեր որ այս օրինակ իշխանութի
և երեւելի պաշտօն մը տրուի օտար սպաւայ. ի
վերայ այս ամենայնի կառավարութիւնը տեսնե
լով մեր հայազգի իշխանաց աշարուք յաջողա
կութիւնը, քաջութիւնը և խոհեմ ընթացքը.
գրեթէ կամայ սկսեալ կըպարտաւորի յանձնել
անոնց սոսկապի զինուորական բարձր պաշտօններ
որ անտարակոյս մեծ ապացոյց մըն է հայոց Վրդին
գործունէայ և հաւատարմութեամբ ծառայութեանց.
որ ի գործ կըգնեն միշտ որ տէրութեան ներքե
գտնուելու որ ըլլան :

ԱՅՈՒՄԱՆ. Թիւրքի, 6 Փետրվարի ըստ լուսնոցաց :

Եւս օրերս Թիւրքի քաղաքները բացուե
ցաւ յունվարի 19-31ին սոլթանական հանդիսիւ :
() Գոստափառ թագուհին իւր յղութեան յա
ւաքեցեալ վիճակին պատճառաւ, անձամբ ներ
կայ չգտնուեցաւ այս հանդիսութեանը մէջ. այլ
անոր հրամանաց համեմատ տէրութեան տեսնա
լով ըրտը հետեւեալ գահախօսութիւն կարդաց :

«Սիրտք և Տեւրք :

«Հրաման ընկալաք վեհապառ թագուհին
ապահովելու զձեզ, թէ մեծ հաճութեամբ
սրտի կըգիտէ վերստին իւր խորհրդարանին գոր
ծակցութեանը և խորհրդակցութեանը :

«Գոստափառ Վոսթափառ թագուհին մահը
խորին տրտմութիւն պատճառեց իւրին Վեհա
պառութեանը : Հանգուցեալ թագուհին ան
չափ ողորմածութիւնը և առաքինութիւնները ա
նոր յիշատակը սիրելի պիտի ընեն միշտ ազգին :

«Վեհապառ թագուհին բարեբաղդ կըհամարի
պիտի օտար տէրութեանց հետ ունեցած իւր
խաղաղական և բարեկամական կապակցութիւն
ները հաստատուն պահուելուն համար :

«Եւստիոյ և Ռուսաց կառավարութիւնները
յնթացանցեալ աշնան ծանր վեճ մը ունեցան
Բարձրագոյն Վրան հետ՝ բազմաթիւ փախտա
կանաց կացութեանը պատճառաւ, որոնք Հուն
գարիայի բազմաթիւ պատերազմը վերջ ըլլալէ
ետ օսմանեան տէրութեան երկիրը ապաստան
ուեր էին : Եւս վեճին վրայօք՝ Տաճկաց տէրու
թեան և կայսերական կառավարութեանց մէջ
տրտած բացատրութիւնները բարեբաղդութե
հեռացուցին զվտանգները, որոնք կըսպառնային
Լըրտպայի խաղաղութիւնը չփոխել :

«Եւս առթիւ ինչիւր մը եղաւ օգոստոսիս
Սոլթանին առ վեհապառ թագուհին, որ իւր
ջանքը միտորեց Վաղըի կառավարութեան ջանքը
հետ, (որուն ևս նմանօրինակ ինչիւր մը եղած էր)
որպէսզի անոնց բարեւեր միջնորդութեամբ այս
գործոյն բարեկամական կերպիւ կարգադրութի
մը տրուի, որ համաձայն ըլլայ Բարձրագոյն Վրան
անկախութեանը և տրժանաւորութեանը :

«Վեհապառ թագուհին խորհրդի մէջ է օ
տար տէրութեանց հետ այն կարգաւորութեանց
վրայօք, որ հարկ է ի գործ դնել նաւարկութե
օրինաց նորոգութեան համար : Վստուրաշ Վրաց
եալ նախագահ և Սաւադիայի կառավարութիւ
ները անմիջապէս ի գործ դրին այնպիսի պայման
ներ, որոնք պիտի ապահովեն անգլիական
նաւուց այն երկիրներուն նաւահանգստաց մէջ,
հաւասար արտօնութիւններ, զորոնք իրենց նա
ւերը ունին այժմ Վրացի նաւահանգստաց մէջ :
Իսկ միւս օտար տէրութիւններէն, որոց օրէնքը
տակաւին արգելափակ կանոններ ունին, վեհա
պառ թագուհին գրեթէ ընդհանրապէս սպառն
վութիւններ ընկալաւ, և հետեւեալ կըյուսայ
թէ մեր օրինակը շուտով պիտի քիչցեն այն ար
գելները, որ կային մինչև ցայսօր աշխարհիս
ամէն ազգաց ծովական յարաբերութեանց մէջ :

«Նշեալ տարւոյն ամառը և աշնան մէջ Վե
հին Վրացիայի միացեալ թագաւորութիւնը
վերստին ենթակայ եղաւ քոլերային հարուածոց.
բայց Վրաց աւազանի Վրախանաւորութիւնը, իւր
ողորմութեամբ, հաճեցաւ վախճան տուլ այս
պատուհասին յաւաքելով տէրութեանց : (Գոստա
փառ թագուհին համաձայն է ի միտս իւր, թէ
մեր երախտագիտութիւնը Վրացիոյ յայտնե
լով ամէնէն լուսեղանակը կըլայնայ յաշարուք
զգուշութիւնս այս աստիկ պատճառաց զէմ,
և ի հարկաւոր խնամ այն մարդոց վիճակին վրայ
որոնք ևս առաւել վտանգի մէջ կըգտնուին անոր
հարուածոցը զոհ ըլլալու :

«Եւս վերջին անգամին այցելութեանը յու
լանտա, վեհապառ թագուհին սիրտը մեծա
պէս շարժեցաւ տեսնելով ամէն կարգի իւր հա
տակաց սէրը և հաւատարմութիւնը որ յայտնե
ցին իրեն : Թեպէտեւ նախընթաց տարւոյն ար
մտեաց պակասութեան հետեւութիւնները զր
բաղդութեամբ տակաւին ընթեւած չեն Վրացիայի
մէջ, սակայն շատ տխրացած են անոնք՝ անդա
կան վաճառաց այժման առատութեամբ և ան
դորութեան վերադարձմամբ :

«Վեհապառ թագուհին խիստ ուրախ է կա

րող ըլլալով խնդակից ըլլալ ձեռք վաճառակա
նութեան և արուեստակերտութեան վիճակին
մէջ եղած բարեկամութեանը համար : Վստուրա
տրտմութեամբ սրտի տեսաւ որ տէրութեան քանի
մը կողմերը տրտունջներ երեւան երան հոգաւե
րանց գէմ : Վեհապառ թագուհին կըցաւ ի նաւ
որ իւր հպատակաց մէկ մասը խիստ տաւապա
նաց մէջ կըգտնուի. բայց մեծ միտքութեամբ
մըն է իրեն համար՝ կարող ըլլալով ստուգել թէ
ապրուստի և բարեկեցութեան հարկաւոր ապ
րանքները սկսան շատ քշուիլ, իւր ժողովրդեան
մեծագոյն մասին մէջ, անոնց առատութեանը և
աժանութեանը պատճառաւ :

«Տեւրք հասարակաց խորհրդարանին :

«Գոստափառ թագուհին հրաման տուաւ
մեզ, որպէսզի ձեր աչաց առջև դնեմք այս տար
ւոյն երեւոյց հաշիւը, որ թէպէտեւ խիստ խնայ
ղական նպատակաւ կարգադրեցաւ, բայց առանց
վնաս մը պատճառելու հասարակաց զանազան
պաշտօնից գործունէութեանը թագուհին գոհու
նակութեամբ սրտի տեսաւ տէրութեան եկամտից
այժմեան վիճակը :

«Սիրտք և Տեւրք :

«Վստի մը կարգադրութիւններ, զորոնք ետքի
նիստին վերջը ժամանակ չըլլալուն պատճառաւ,
հարկ եղաւ ետ թողուլ, նորէն ձեր առջև պիտի
դրուին : Եւս կարգադրութեանց ամէնէն կու
րն օրէնքներէն մէկն ալ Վստուրաշի գաղթականու
թեանց կառավարութեան յարգարումն է :

«Վեհապառ թագուհին զանազան կարգա
դրութիւններ պատրաստեց Վրացիայի ժողովրդոց
վիճակին բարեկամութեանը համար : Վստուրաշ
թեանց հրապարակական ժողովքներէն ծագած
անպատեհութիւնները, օրինաց պակասութիւնները
առ ի որոշել հոգատեւանց և վարձաւորաց մէջ
եղած յարաբերութիւնները, օրինաց անկատա
րելութիւններ ի կառավարել զմեծ դատաստա
նարանը երգուեալ դատաւորաց, ընտրուաց
խիստ փոքրիկ թիւը, որոնք խորհրդանոցին ան
դամները կըկարգեն, և ուրիշ կարեւոր նիւթեր
ահա ասանք են որ ձեր առջև պիտի դրուին քննե
լու և կարգադրելու համար :

«Գոստափառ թագուհին ուրախ սրտիւ տե
տաւ, թէ հասարակաց առողջութեան օգտիցը
համար հաստատուած բարեկարգութիւնները ար
դէն ի գործ կըդրուին, և հաւաստի է թէ մայ
րաքաղաքիս մէջ, նմանապէս տէրութեան միւս
կողմերը, նորանոր բարեկարգութեանց միջոցաւ
կարող պիտի ըլլաք ևս քանդու հետեւեալ տա
րափոխիկ աստերը. որոնք իւր հպատակաց կեան
քը և բարեկեցութիւնը կըվնասեն :

«Եւս աւազանի Վրախանաւորութեան մասնաւոր
չնորհը մինչև ցայսօր պահպանեց այս թագաւոր
ութիւնը պատերազմներէն և ահագին չփոխու
թիւններէն, որոնք վերջին երկու տարուան մէջ
Լըրտպայի ցամաք երկրին այնքան տէրութիւն
ները գողցեցին, Վեհապառ թագուհին կըկար
ծէ և կըյուսայ, թէ ազատութիւնը բարեկար
գութեան հետ զուգադրելով, այն որ աղէկ է
պահելով և այն որ պակասաւոր է ուղղելով, հա
տատուն պիտի պահէ մեր սահմանադրութեանց
չինուածքը, որ երջանիկ և ազատ ժողովրդեան
մը կայանը և ապաստանարանը պիտի ըլլայ» :

ԳԱՅԱԼԱ. Փարիզ, 8 Փետրվարի ըստ նոր տուեալի :

Յայտնի է որ անցեալ ամառոյն յեղափոխութե
թամանակը ժողովուրդը բազմաթիւ կաղանկա
(գաղաք) անկեցին մայրաքաղաքիս փողոցները ի
նչան ազատութեան : Եւս ծառերը, որոցմէ շա
տերը չորացեալ էին, հասարակութեան անցու
դարձը կընեղէին. ուստի քաղաքական կառավա
րութիւնը արժան համարեցաւ անոնց մէկ մասը
հանել. բայց այս որոշումը ի գործ դրուելու
թամանակը մեծ խռովութիւն ծագեցաւ, շատ
մարդիկ մէկ տեղ գումարուեցան և արգելու
ուղեցին որ չկտրեն նոյն կաղանկները՝ զորոնք
ժողովուրդը ազատութեան ծառ կանուանեն :
Ստիկանութեան պաշտօնեաները շարունակելով
ի գործ դնել իրենց ընդունած հրամանը, մեծ
կռիւ ծագեցաւ ժողովրդեան և զինուորաց մէջ
և այս ետքիները քանի մը հոգի սրով վիրաւ
րեցին և մէկ հոգի ալ սպաննեցին : Եւս միջոցիս

ՔԱՆԱՔԱՆ ԵՄԻՐԱՐ

Զմիւռնիա, 17 Փետրվարի :

Լամարսիէն զորապետը կանցնէր . և այն տեղ գուհարուած ժողովուրդը ճանաչելով զինքը՝ աւերը վրայ յարձակեցան , վրայի հագուստը , գլուխուն խոյրը կտոր կտոր ըլլին . և զինքն ալ քիչ մնաց պիտի ուղանանէին , եթէ չաճապարէր փախչելու օգնութեամբ քանի մը քաղաքացւոյ : Եւ յետեւ խառնութեամբ պատճառաւ 50 հոգիի մը չափ բան տարկուեցան . և առայժմ հանգստութիւն չունին հաստատեցաւ Փարիզի մէջ : Ի վերայ այս աւանդանիքի 2 տարիէ ի վեր այս մայրաքաղաքին մէջ պատահած արտաքին կարգի դէպքերը միտքերնիս բերելով , այս դիպուածը մեծ բան մը ըսել չէ : Հասարակութեան ու շողորմութիւնը Յունաստանի գործող վրայ զբաղեցաւ . բայց այս խնդիրը այնքան մեծ ազդեցութիւն մը չըրաւ խորհրդարանին մէջ . ուր տեղ լծեցին վաղեմի գետնական մօտիւ իրարմիտը կրպակաւորութիւնը : Սեփիւն իրիկանիոյ արտաքին գործող պաշտօնակցի Լորտ Բէրքլիմը պաշտօնական նամակներ յուղարկեց Վաղղիոյ կառավարութեանը , որուն կըծանուցանէ թէ Վաղղիոյ տէրութիւնը ամէն բարեկամական հնարքները յառաջագոյն ի գործ դրելով , և չկրնալով իւր իրաւունքը տոնաւ , պարտաւորեցաւ խիստ միջոցներ բանեցնել ինքն իրեն արգարութիւն ընելու համար :

Սօսիւ Տըուին տը Լիւստ արտաքին կարգի գետնական պաշտօնակցի մեկնեցաւ այս օրէն Լոնտոն երթալու : Յիշեալ պաշտօնատարը իւր մեկնելուն առաջ՝ պատիւ ունեցաւ տեսնուելու հասարակագետութեան Վահրեցին հետ , և երկուք խորհրդակցութիւն ընելու ի միասին :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ . Աթէնք , 7-19 Փետրվարի : Վաղղիոյ տէրութեան և Հելլենական կառավարութեան մէջ պատահած վէճը գրեթէ միևնոյն ծանր կաշտ թէ մէջ կը գտնուի : Սակայն կը հաստատուին թէ Սեփիւն իրիկանիոյ կառավարութիւնը՝ զինի մերժելու Ուստիոյ և Վաղղիոյ տէրութեանց առաջարկութիւնը միջնորդ գտնուելու ընդունելու է Վաղղիոյ կառավարութեան բարեկամական ծառայութիւնը այս խնդրոյն մէջ : Կը տեսնուի , թէ Յունաստանի նաւահանգստային պաշարումը պիտի վերնայ մօտ օրերու . առիթա զոր մանաւրաբան չէ , ըստորում Վաղղիական տէրութիւնը իւր պահանջած դրամաց գումարը ձեռաց տակ ունենալով , (ըստորում Սալամինի մէջ մինչև ցայսօր բազմաթիւ Հելլենական նաւեր սրգիւծուած է ,) խիստ հաւանական է , որ նաւահանգիստները ազատ թող տայ այսուհետեւ :

Լծեցին երեւելի լրագրաց մէկ մասը՝ թէ պետեանկողմնասիրութեամբ և արգարութեամբ քննելով այս խնդիրը , փութացան գաղափարաւորութիւնը կառավարութիւնը , որ անարժան ըլլալը մը ունեցաւ Սեփիւն իրիկանիոյ տէրութեանը դէմ , ի վերայ այս ամենայնի շատ լրագրիներ և սկսան ի գլխի և ի պատերազմ գրգռել զհողովուրդը : Եւ յետագայ մէջ երեւելի կը հանգիստանայ իր ըստածը , որ Վաղղիոյ Սոսիւն բանաստեղծական ոտանաւորները կը հրատարակէ լիւրձիկան ամբարշտութիւնի վերնագրով , որուն մէջ յիշեալ բանաստեղծը Վաղղիոյ տէրութիւնը՝ այսինքն Յունաստանի գլխաւոր պաշտպանը և բարերարը յաւիտական և կողմնակից անուանելէն ի դատ , անտանելի զրպարտութիւններ կընէ անոր դէմ և մասնաւորապէս ըստ Բէրքլիմի զէմ . և յանկարծ իւր երկակարութիւնը բոլորով ալ յայլմէ կը լրայ և կոկի բարեմաղթութիւններ ընել , որ պատերազմը նորոգուի , և բոլոր Հելլենական ազգը՝ զօրաց բանակ մը ըլլալով , կարող ըլլան պաշտպանութեամբ Վաղղիոյ , Սաւրիոյ և Գերմանիոյ վերականգնել Սեփիւն կոստանդիա նոսի կայսրութիւնը , և ձեռք բերել վերստին արեւմտեան Յունաստանը՝ երեք մայրաքաղաք ունենալով , այսինքն լծեցին աթոռ գիտութեց , կոստանդնուպոլիս՝ աթոռ կառավարութեան , և իրաւադէմ՝ աթոռ կրօնի :

Եւ յայտնի խնդրոյնոր գրուածներէն յայտնի կը տեսնուի թէ Հելլենական կառավարութիւնը ինչ խոշալի վիճակի մէջ լինած է , և ինչ պէտք արտակարգ խօսքեր կը տպուին լծեցին մէջ :

Ինչպէս մեր նախընթաց թիւթովը յիշատակած էմք , Սոսիւ նահանգին ընդհանուր կառավարութեամբ Զալիլ փաշան չորեքշաբթի օրը հասաւ Իզմիր . ուր պիտի ըլլայ այսուհետեւ իւր պաշտօնական աթոռը , Տեղւոյ զինուորական և բաղադրական կառավարիչները , երեւելի պաշտօնատարները , հայոց և յունաց հոգեւոր առաջնորդները և ազգային հոգաբարձուները , նմանապէս հրեից մեծ ընտանիքն՝ ամենքն ալ փութացան ընդ առաջնութեամբ բարձրագոյն փաշային որ իւր բարձր ատենական վերաբերեալ յարգութեամբ և փառաւորութեամբ մտաւ ի բաղադրութեան ամբողջութեան ըստ սովորութեան թիւթովը ներարձակեցին անոր բարեբաղդ գալուստը ողջունելու համար :

Հետեւեալ օրը Իւրպական տէրութեանց հիւպատոսները սկսան այցելութեան երթալու Սոսիւ Բարձրութեանը , որ մարդասիրական քաղաքակրթութեամբ ընկալաւ զանոնք :

Ինչպէս հասարակութեան սիրտը ու բախտ թեւամբ ըստ յիշեալ առատագու թ փաշային գալուստները համար , բունդի ակնունի թէ անոր մարդասէր և բարեխնամ կառավարութեամբ ևս առաւել տեղորդ և բարեկիցի օրեր պիտի անցնեն :

Ամերիկայի Սոսիւնալ նահանգային նոր գետնական իրաւունքային պոլիս վիճակային միտք Սարչ ամոյս Յին հասաւ Իզմիր Սոսիւնի անուն շոգեշարժ ֆաէկաթով , որ ըստ սովորութեան թիւթով նախընթաց արձակելով ողջունեց զքաղաքը , որուն ամբողջութեան ևս փախարիւնցին : Սոսիւնային միտք Սարչ երեք օր Իզմիր մնալէն ետեւ , նոյն լծեցին շոգեհաւով շարունակեց իւր ճանապարհորդութիւնը կոստանդնուպոլիս երթալու :

Կոստանդնուպոլիս Ռուսաց գետնականաւորութեան թարգման և յիշեալ տէրութեան ներգործական խորհրդական վիճակային Հանգրի պէյը , (որ քանի մը օրէ ի վեր հասած էր Իզմիր իրիկանիոյ գալուստէր գաղտնի էր իւր գերգաղտնի տեսնելու) ամոյս շին գիշերը վախճանեցաւ ի հասակի 55 ամաց՝ հիւանդութեամբ մը , որ երկար ժամանակէ ի վեր կը տիրէր իւր վրայ : Հանգրի պէյը յուղարկուորութեան հանդէսը հետեւեալ օրը կատարեցաւ մեծ փառաւորութեան և իսկ ընդամենը երեւելի անձանց :

Ամոյս 10ին Սոսիւնային թաղը վաճառականի մը գրատանի բացին գողերը , ուսկից տան հազար զուրուշի չափ գրամ վերցուցին : Եւ յետեւ զնահանգները տակալին ձեռք չունցան :

Պաշա գեղը լիւրձիկան երկու հոգի սպաններ են , կը հաստատուին թէ այս եղբնահործութեան պատճառը այն է եղբոր որ հոլիւնները մեր ժեր են կաթ տալու լիւրձիկան :

Հասարակեց կը գրեն , թէ նոյն գիւղաքաղաքը մօտ օրերու գողութիւններ միշտ անարական են : Կառավարչին և տէրութեան արկղապետին կանաչ նոցը անգամ , և ուրիշ տներ և խանութներ գողեր մտնէն , բայց ինչ բան և որքան բան վերջնելին չեն ծանուցաներ :

Պաշային յունիսի 27 թիւով կը գրեն : Վաղղիական թէ բաղադրութեան մէջն և թէ չընկալ գիւղերէն լիւրձիկան գողը գրուող ու կոստանդնուպոլիս գաղտնի երիտասարդ զինուորները՝ մօտ օրերու գարձի հրաման կանուան՝ քաղաքս կուգան , իսկ գիւղացի զինուորները անհամբերութեամբ փափաքելով ժամ մը առաջ իրենց գիւղը հասնելու , ու բանի տեղ չգնելով , կը զանակին վերջի ատենականի կծու ցուրտը՝ ճամբայ կը ընեն խառն խառն : Բայց առաջ որ իրենց փախարիւն ճանապարհորդութիւնը խիստ աղէտալի վիճակ մը ունեցաւ , բունդի 300 հոգւոյ չափ ի ճանապարհին չարաչար կը սպաննուին , և ձիւնի մէջ կը թաղուին , և ոմանք կիսամահ կը տալան : Եւ յետագայ կը խոշալան հետ սգալի է նաեւ այն խոշալանց կըրուստը , որոնք իրենց ձիերը ստիպուելով վարձքի տալ յիշեալ երիտասարդաց , անոնց ետեւէն կը թափան իրենց ձիերը ետ բերելու , բայց ասոնք ալ սառնապատ ճամբան ջրալից փոսերու մէջ ինչպիսի կը իրարու լինէ :

Թրիեստի շոգեհաւը՝ որ երեկ առաւօտ կը

պատուէր , մինչև այս ժամս՝ որ կէսօր է , տակաւին չէր ելլաւ . և հետեւեալ նոր լուրեր չունիք Յունաստանէն ծանուցանելու :

Հալէպէն յունիսի 29 ամսամիտ կը գրեն : Վաղղիական տեղ , նմանապէս այս կողմն ալ չափազանց ձիւն եկաւ և ստոսիկ ցուրտ ըրաւ բոլոր յունիսի ամիրը , սովորական թիւթատար սուրհանդակաց երթեկելու թիւնը չիւթեցաւ և կրասի թէ Վաղղիական կարավանը (իրիկանի մօտ Իսթապուլը տուած լիւր սառիկ ձմեռան հանգի պէտքով , 20 ուղաւ և 4-5 մարդ տուեր են :

Հալէպէն վաճառականութիւնը առայժմ յաւալ վիճակի մէջ կը գտնուի : Իւրպական բաժնուկէն ձեռագործները՝ նմանապէս անգլոյս մետաքսեղենները կուգուին : Եւ իրիկանի մօտ են , յունիկան շունկուլը , (որ 38-40 հօտայ կուգայ) 15 16 զուրուշէ , իսկ գարիկն գիւնը 8-9 զուրուշէ :

Վաղղի 25ին հրացայտ փամփուշտ (ֆէլէն) շինող տաճկի տան մը մէջ աման մը փառօք կրակ տեսնելով , երկու երիտասարդ և մեկ կին չարաչար վերադարձան , կինը անմիջապէս միւսաւ . և երիտասարդները խիստ գէշ վիճակի մէջ են :

Վաղղիական կառավարչ վիճակային Սաւաթի Օլարիք փաշային բարեգութեամբ և խոհմ կառավարութեամբ անգործութիւնը և բարեկարգութիւնը կը տիրէն այս կողմը , վաճառային հասարակութիւնը մեծապէս գոհ է յիշեալ փաշային մարդասիրական խնամքէն :

Իւր աչաց առջև ունիմք Հայաստանի տուղին թիւը , որ փետրվարի 6ին սկսաւ վերստին հրատարակուիլ ի կոստանդնուպոլիս : Եւ նորաւ կայս բոլոր ազգասէր հասարակութիւնը պիտի ուրախանայ յիշեալ ըստգոյն նորէն կենդանութիւն տոնաւորուն վրայ , որուն մեր կողմնէ մտերիմ և ջերմ անդ սրտիւ և բարեխաղ երկար օրեր կը արեւմաղթեմք :

Հայաստանի հրատարակութեամբ պաշտօնացի գերագոյն ժողովոյն որոշմամբ՝ Համառօտեանց Պաշային Յունաստանէն պատուելին յանձնուած օրինաւոր պայմաններով :

ԱՌԵՒՏԵԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Զմիւռնիա, 17 Փետրվարի :

Վաղղիական գիւնները ըստ մեծի մասին փոփոխութիւն մը չտեսցան , Նէհրին միայն կուգուի , և այսօրուան արժէքը՝ 23-24 զուրուշէ հօսան : Սեփիւն 950-975 զուրուշէ կենդանութեամբ , 22-23 զուրուշէ , Գորիկը՝ 19-23 1/2 , Վիկիկը՝ 106-107 1/2 զուրուշէ : Իսթապուլը ըստ տեսակին կը վաճառուի 260-292 զուրուշէ կենդանութեամբ : Տորմը հանգարտութեան մէջ է քիչ մը , վերջի վաճառութեամբ 235 զուրուշէ եղաւ : Կապատանի մարմը կուգուի , և 350 զուրուշէ ծախուեցաւ հարկու հատը : Փարսիական գիւղափառութեամբ է միշտ , Թրիեստի տեսակին գիւնը՝ 105-112 զուրուշէ : Իսկ Վաղղիական տեսակինը՝ 80-82 զուրուշէ : Վաղղիական մետաքսի գիւնը՝ 120 զուրուշէ հօսան : Խոհմիկն այսօրուան արժէքը՝ 800-820 զուրուշէ :

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Այս լրագիրը երկու շաբաթ անգամ մը ուղարկ օրը կը հրատարակուի : Տարեկան գինը 120 զուրուշէ կանխիկ վճարելով , որ կուգէ , կրնայ ստորագրուիլ : Իզմիր Քաղաքային Արտաքին գրատունը , իսկ Եւրոպայի քաղաքացի համար ահա կընշուանկը լրագրոյ յարգի գործակալաց անուանքը , որք են : Կոստանդնուպոլիս՝ Պէրիսիական պատուելի պարոն Աւետիս : Պաշային Վաղղիական զինուորական գործակալ Պարիկէպալ Շանթապաշան : Ազգայնական Եւրոպական Գերբը պարոն : Գահիրէ՝ Եւրոպական մասնակի Յակոբ պալ : Յոյսի՝ Եւրոպայի և Միջագետքի Կահանգայ Ալիկայ հիւպատոս Յակոբ պալ Ս . Մարտան : Թրիեստ՝ Ազգայնական Արտաքին պալ : Կարին՝ մասնակի Յարաթիկ պալ Ղազարեան : Դուրէժ՝ պալ թաղման ձեռնարկ : Պաշտոնային Ազգայնական առաջին թարգման պալ խոյնի Միջագետք : Կարիկան՝ պարոն Յովհաննէս Ազգայնական , կարգաւոր մարդասիրական ձեռնարկին Հայոց :

Հրատարակելու տեղ լրագրոյ , Դուրէժ Գ . Պալարեան :